

УДК 336.02:336.1: 336.6

Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 9 грудня 2021 р., м. Кропивницький. – К.: «Ексклюзив-Систем», 2021. - 141 с.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів, практиків

Редакційна колегія: **Левченко О.М.**, д.е.н., проф., **Шалімова Н.С.**, д.е.н., проф., **Сибірцев В.В.**, д.е.н., доц., **Базилюк А.В.**, д.е.н., проф., **Ковальчук К.Ф.**, д.е.н., проф., **Загреба І.Л.**, к.е.н., доц., **Попов В.М.**, к.е.н., доц. (*відп.секретар*), **Петренко Л.М.**, асист. (*техн.редактор*)

Представлені матеріали є результатами досліджень науковців та практиків з проблем фінансово-кредитного регулювання розвитку економіки та соціальної сфери. До збірника ввійшли тези доповідей, що розкривають проблеми сучасної фінансової науки та практики: розробки методів реалізації фінансової політики держави; фінансово-аналітичного забезпечення, податкового регулювання і страхового захисту суб'єктів підприємницької діяльності; напрямів реформування фінансів соціальної сфери та системи соціального забезпечення; оцінки впливу глобалізації економіки на розвиток фінансів; сучасних проблем обліку, аудиту та оподаткування; розвитку новітніх інформаційних технологій у фінансах.

ISBN 978-617-7942-19-0

Рекомендовано до друку Вченою радою Центральноукраїнського національного технічного університету (протокол № 5 від 20 грудня 2021 року)

Матеріали публікуються у авторській редакції.

За підбір і точність наведених фактів, цитат, даних, власних імен та іншої інформації несуть особисту відповідальність автори тез доповідей. Редакція може приймати рішення про публікацію статті в порядку обговорення, не поділяючи точки зору автора.

© Автори, 2021

© Центральноукраїнський національний технічний університет, 2021

Яковенко Р. В.

канд. екон. наук, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та економіки

Педь І. В.

д-р екон. наук, професор

Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті
м. Кропивницький, Україна

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ВІДТВОРЕННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Розвиток ринку цінних паперів сприяє перерозподілу власності через ринковий механізм, розширенню можливостей отримання доходів домогосподарствами, підвищенню ефективності заощадження та нагромадження активів для їх подальшого споживання. Він є одним зі стратегічних напрямів підвищення суспільного добробуту через механізм перерозподілу національного багатства і може здійснюватись за допомогою фінансових інструментів, які є трансформованою формою грошей з певним рівнем ліквідності. Зокрема йдеться про акції, як інструмент корпоратизації неприродних прихованих монополій. У разі застосування цього важеля впливу одночасно досягається декілька позитивних ефектів: вже згаданий перерозподіл власності з метою підвищення рівня маєтності населення, формування середнього класу та створення громадського контролю за механізмом формування ціни та його економічним обґрунтуванням, а також за якістю результатів виробництва. В обох випадках відбувається вплив на рівень заможності мешканців країни/регіону як чинника впливу на демографічні процеси, а в другому випадку йдеться ще й про запобігання смертності чи про погіршення рівня здоров'я, що можуть бути пов'язані зі споживанням продукції недостатнього рівня якості.

Розвиток грошово-кредитного механізму та його використання в якості пом'якшення економічних криз, здійснює вплив і на демографічні процеси в розрізі створення сприятливих умов для функціонування економічної системи на рівні країни чи регіону, підвищення рівня добробуту населення, соціального розвитку окремих складових суспільних відносин.

Ризик, який був би непомірно великим для однієї людини, розподіляється серед багатьох інших, кожен з яких отримує суттєво меншу міру ризику. Основною формою розподілу ризику є страхування, яке є також, свого роду, азартною грою [1, с. 193]. Окрім того, що страхування обов'язково завдає страхувальникові певні втрати – це страховий внесок або втрати в зв'язку з настанням страхового випадку, – загальний обсяг збитків може перетворитись на прибуток, страхування привносить певне психологічне заспокоєння страхувальнику, що може сприяти уникненню захворювань на психічному ґрунті або ж знизити рівень уваги людини до наявних небезпек, і, таким чином сприяти настанню страхового випадку або інших негараздів.

Розглядаючи дію страхування у відповідності до визначеної

проблематики його можна класифікувати за способом впливу, а саме: прямого та опосередкованого. В першому випадку йдеться про обмеження смертності, захворюваності, каліцтва, травматизму, а також про економічне пом'якшення їх наслідків у разі настання страхових випадків. При цьому страхові компанії або інші активні суб'єкти страхування виступають ще й у якості фізичних осіб, що зацікавлені в унеможливленні настання демографічних ускладнень через зобов'язання матеріального відшкодування, та, в стратегічному вимірі, в майбутньому зменшенні клієнтської бази. Об'єктами страхових угод при цьому стають вже зазначені явища та події, механізм впливу на демографічні події в цьому разі має прямий характер.

Опосередкована дія страхування здійснюється через перерозподіл кредитного ресурсу економіки, стимулювання економічної активності страхових установ та інституцій, що з ними співпрацюють, і спрямована на підвищення рівня народжуваності, тривалості та якості життя. Йдеться про страхування майна, втрата якого може негативно вплинути на рівень добробуту та стати негативним стимулом щодо подальшої демографічної поведінки економічних суб'єктів. Особлива роль у цьому напрямку відводиться соціальному страхуванню, як амортизатору значних втрат у випадку кризових ситуацій та медичному страхуванню, як одному з її напрямків чи складових.

Широкий розвиток медичного страхування в країнах світу обумовлений наявністю великої кількості його позитивних якостей: воно органічно доповнює державну систему охорони здоров'я; забезпечує вільний доступ і високу якість медичної допомоги; є найбільш прибутковим способом вкладення капіталу [2, с. 21]. Медичне страхування може стати основою для розвитку страхових концернів, основою яких може бути страхова компанія, а решта її елементів (банки, інвестиційні компанії діагностичні та профілактичні центри, медичні установи і організації, центри соціальної реабілітації тощо) будуть сприяти уникненню страхових випадків, стимулюючи таким чином зростання зайнятості, підвищення рівня соціального обслуговування населення, здійснюючи таким чином як прямий, так і опосередкований вплив на відтворення людського потенціалу.

Доволі ефективною може бути розробка державних індикативних планів діяльності страхових компаній з метою досягнення чітко визначених соціально-демографічних пріоритетів розвитку країни зокрема в розрізі страхування життя, звичайно за умов наявності таких пріоритетів.

В умовах загальної тенденції «переростання товарно-грошового господарства в товарно-кредитне» [3, с. 451], зростає роль кредитних ресурсів та кредитної системи, складовою якої є страховий сектор, до якого крім страхових фондів і компаній належать пенсійні фонди. Кредитні відносини теж сприяють позитивному розвитку демографічних подій, наприклад у галузі повнішого задоволення потреб, зокрема стосовно споживання вартісних товарів чи послуг (придбання коштовного спортивного інвентарю, здійснення дорогої операції чи тривалого курсу

лікування тощо) [8]. Принциповим у даному напрямку є спроможність управління портфелем страхових внесків, що залежить від рівня професійної підготовки персоналу, його досвіду та морально-етичних установок економічної мотивації.

Нещодавні дослідження показали, що збільшення частки міжнародних грошових переказів у ВВП країни в середньому на 10% призводить до зменшення кількості людей, що живуть за межею бідності на 1.6%. При цьому йдеться про інтернаціоналізацію системи валютного регулювання, як обов'язкового елементу кредитної системи світу, що формується.

Пенсійні фонди виконують активну демографічну функцію у випадку відповідного державного контролю за їх діяльністю, інтенсивність якого не може підвищуватись з метою обмеження діяльності недержавних пенсійних фондів, як інструменту ліквідації конкурентів для державного пенсійного фонду.

Внески до страхового сектору, як правило, є більш тривалими ніж до інших складових кредитної системи, що надає можливість реалізовувати довгострокові інвестиційні проекти, здійснювати інноваційні розробки та сприяти оновленню структури національної економіки, що здійснює вже зазначений опосередкований вплив на процеси відтворення людини [7]. Серед завдань держави, обов'язковим є забезпечення та сприяння розвитку страхового сектору, як чинника позитивного впливу на відтворення людського потенціалу та відповідні тенденції на рівні національного господарювання.

Рівень доходів населення є однією з базових категорій, що визначають тривалість життя та причини його смертності [6, с. 222]. Перерозподіл наявного та прихованого грошового ресурсу як внаслідок дії ринкового механізму, так і державного втручання в економічні процеси, можна розглядати як засіб непрямого та, доволі часто, несвідомого впливу на відтворення людського потенціалу.

Однією з форм оренди, як специфічної форми кредитних відносин, спроможної здійснювати вплив на розвиток людини є лізинг. Так, ефективним важелем може бути створення довгострокової програми лізингу очисних споруд із відповідним правовим та інституціональним забезпеченням, з метою поліпшення екологічного стану. Також лізинг у поєднанні з іншими кредитними важелями може бути застосований в організації виробничих відносин.

Мікрокредитування, що використовується як стратегія економічного розвитку (до нього належать позики на суму менш, як 25 000 доларів США), спрямоване на фінансування і надання допомоги малому бізнесу на базі програм мікрокредиту (з використанням програм кредитних спілок) і дасть альтернативне потужне джерело коштів для розвитку цілого сектора, який утверджує демократичні перетворення й економічне відродження країни [4, с. 81]. Банки мусять мати можливість отримувати доходи від своїх операцій або ж право на прибутки та збитки. Вони повинні самі оцінювати свої ризики, насамперед кредитні [5, с. 167]. Йдеться, зокрема про фінансову

незалежність банків, що є запорукою їх економічної свободи.

Не останню роль у системі грошового обігу відіграють різноманітні фінансові інститути. Важливу роль відіграє розвиток небанківського фінансово-кредитного сектору, як джерело залучення додаткових коштів на споживчі потреби населення в спеціалізованих секторах.

Література:

1. Геєць В. Економіка України : моделі реформування, зміна структури та прогнози розвитку. Київ : Ін-т державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1993. 120 с.
2. Архіпова Н. Проблеми впровадження медичного страхування в Україні. *Теорії мікро-макроекономіки*. 2006. Вип. 25. С. 20-24.
3. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка : теорія, практика та їх значення для України. Київ : Логос, 2003. 631 с.
4. Кожевина Н. Д. Микрокредитование підприємств малого бізнесу. Малий бізнес України. Підприємці здатні відродити країну. Київ : Асоціація сприяння розвитку підприємництва в Україні „Єднання”, 1997. С. 80-82.
5. Зрушення до ринкової економіки. Реформи в Україні : погляд зсередини / за ред. Л. Гоффмана і А. Зіденберга. Київ : „Фенікс”, 1997. 288 с.
6. Яковенко Р. В. Ринкові чинники відтворення людського потенціалу. *Розвиток економічної думки* : зб. наук. праць. Кіровоград : „Поліграф-сервіс”. 2009. Вип. 2. С. 216–231.
7. Яковенко Р., Тертиця О. Управління демографічними процесами за допомогою страхування. *Тусовка* : веб-сайт. URL: <https://tusovka.kr.ua/news/2021/10/28/upravlinnja-demografichnimi-protsesami-za-dopomogou-strahuvannja> (дата звернення: 30.10.2021).
8. Яковенко Р. В. Людський потенціал та ринкові чинники його відтворення. *Тусовка* : веб-сайт. URL: <http://tusovka.kr.ua/news/2018/01/28/ljudskii-potentsial-ta-rinkovi-chinniki-iogo-vidtvorennja> (дата звернення: 02.12.2021).